

УДК 004.451:658.1

І. О. Кухар, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,

Л. Є. Гац, старший викладач

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

I. Kukhar, the 2nd (master's) level of higher education applicant,

L. Hats, senior lecturer

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

DIGITAL TRANSFORMATION OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES

У сучасному світі малий та середній бізнес (МСБ) стикається з необхідністю адаптації до умов цифрової економіки. Цифрова трансформація стала ключовим інструментом для підвищення ефективності, конкурентоспроможності та стійкості підприємств.

Розвиток бізнесу характеризується показниками кількісного та якісного характеру. Так, збільшення кількості діючих суб'єктів господарювання на ринку, ділова активність кожного з позиції обсягів реалізації продукції (товарів робіт та послуг) характеризує аспект кількісного характеру. Якісний аспект виявляється в ефективності використання ними ресурсів: матеріальних, нематеріальних, трудових.

В діагностиці розвитку ринку малого та середнього бізнесу (МСБ) за індикаторами кількісного плану використано статистичні дані [1]. Інформацію згруповано в таблицю 1

Таблиця 1

Динаміка факторних ознак оцінки ділової активності МСБ

Показники	Темп росту (заг)	Темп росту (СМБ)
Кількість суб'єктів господарювання, одиниць		
2020	0,9822	0,9822
2021	0,9920	0,9917
2022	0,7063	0,7061
2023	1,1753	1,1756
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн.грн		
2020	1,0471	1,0559
2021	1,0425	1,0691
2022	1,3549	1,3196
2023	0,8103	0,8269
Сукупні активи		
2020	1,1033	1,1426
2021	1,1094	1,0945
2022	1,0415	1,0843
2023	1,1220	1,1159
Кількість найманих працівників, тис. осіб		
2020	1,0632	1,0785
2021	1,0074	1,0173
2022	1,0002	0,9846
2023	0,8482	0,8544

Результат оцінки показано на рис.1

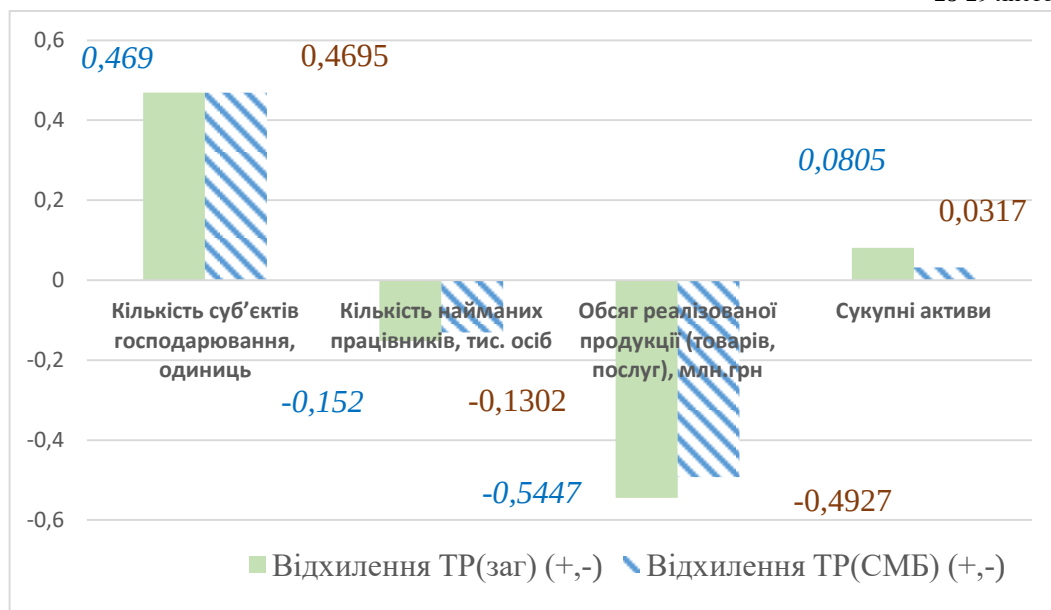

Рис 1. Зміна факторних показників оцінки розвитку СМБ у 2023р за кількісною характеристикою

У звітному періоді оцінки (2023р) спостерігається приріст кількості підприємств середнього та малого бізнесу, що реалізували свою продукцію (товари, роботи, послуги) в обсягах, що за тенденцією змін мають спадний характер.

Ділова активність середнього та малого бізнесу з фінансових позицій ефективності використання активів характеризується даними (див.таблиця 2)

Таблиця 2

Динаміка трансформації (оборотності) капіталу підприємств

Швидкість обороту	Всього	СМБ	Тр(заг)	ТР(СМБ)
2020	0,7924	0,7988		
2021	0,9678	0,9631	122,13	120,57
2022	0,7529	0,7345	77,80	76,26
2023	0,8184	0,8132	108,70	110,72

Отримані результати обчислень показують незначне зростання кількості циклів виробництва і обігу у 2023р (приріст за всіма сферами бізнесу – 8, відсотка, а середнього та малого – 10,72 відсотка).

Ефективність ведення бізнесу оцінено за показником рентабельності з позиції ведення операційної діяльності та з врахуванням усіх видів діяльності, що формують результат господарської діяльності підприємств в цілому. Показник відносної ефективності, як показують розрахунки, характеризується тенденцією позитивної результативності в межах операційної діяльності, однак з врахування усіх видів господарської діяльності має негативний результат. Однак такий результат за тенденцією змін позитивний, оскільки рівень негавного результати знизився з 6,2 до 07 відсотків. (див.таблиця 3)

Впровадження цифрових рішень охоплює автоматизацію бізнес-процесів, аналітику даних, цифрові платежі та використання електронної комерції.

Застосування ERP-систем, таких як Microsoft Dynamics і Odoo, допомагає автоматизувати внутрішні бізнес-процеси, скорочуючи витрати ресурсів і підвищуючи продуктивність. CRM платформи, зокрема HubSpot і Salesforce, сприяють підвищенню якості

взаємодії зі споживачами, забезпечуючи персоналізацію послуг і зміцнення лояльності клієнтів [2].

Таблиця 3

Динаміка ефективності операційної та всієї діяльності підприємств (СМБ)

Роки	Рівень рентабельності операційної діяльності підприємств			Рівень рентабельності всієї діяльності підприємств		
	усього	у тому числі		усього	у тому числі	
		середні підприємства	малі підприємства		середні підприємства	малі підприємства
2020	6,2	5,4	3,9	0,9	2,1	-1,8
2021	12,6	7,6	15,0	10,1	7,3	11,1
2022	3,3	2,4	1,2	-3,2	-1,5	-6,2
2023	8,0	7,9	4,0	4,5	5,7	-0,7

Аналітика даних та технології штучного інтелекту дозволяють прогнозувати ринкові тренди, знижувати ризики та оптимізувати маркетингові стратегії. Наприклад, у 2023 році Міністерство цифрової трансформації України запровадило програми підтримки цифровізації МСБ, спрямовані на підвищення ефективності бізнесу через впровадження сучасних рішень[3; 4].

Цифрові платіжні платформи, такі як Payoneer, відкривають доступ до міжнародних ринків.

Вони дозволяють здійснювати швидкі транзакції, сприяючи зниженню бар'єрів для експорту та глобалізації бізнесу [4].

Водночас, цифрова трансформація пов'язана з викликами, такими як високі витрати на впровадження, нестача кваліфікованих кадрів та необхідність підвищення цифрової грамотності підприємців. Проте, ці інвестиції окупаються за рахунок зростання продуктивності та розширення можливостей для розвитку [3; 4].

Отже, цифрова трансформація є рушійною силою для розвитку малого та середнього бізнесу.

Інвестиції у сучасні технології сприяють підвищенню конкурентоспроможності, оптимізації витрат та відкриттю нових ринків.

Література

1. Статистична інформація Державного управління статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Міністерство цифрової трансформації України. Індекс настроїв малого та середнього бізнесу URL: <https://thedigital.gov.ua/news/nastroi-malogo-ta-serednogo-biznesu-v-ukraini-shchorichneopituvannya>
3. Forbes Україна. Як онлайн-платежі глобалізують український бізнес URL: <https://forbes.ua/money/tsifrova-transformatsiya-yak-onlayn-tranzaktsii-globalizuyutukrainskiy-biznes-14122021-2910>
4. Національний інститут стратегічних досліджень. Цифрова трансформація економіки України URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayinyv-umovakh-viyny-veresen-2023>